עין משפט
נר מצוה

ח
א ב ג ד
טוש"ע או"ח
סי' רכד ס"ב

ט
ה מיי' וסמ"ג
שם טוש"ע שם

י
ו מיי' פ"ז
מה' תפלה ה"ו
סמ"ג עשין כז
טוש"ע או"ח
סי' מו ס"ד

יא
ז מיי' פ"י
מה' ברכות ה"ט
סמ"ג שם
טוש"ע או"ח
סי' רכד ס"א

יב
ח מיי' שם
הי"ב טוש"ע
או"ח סי' רכה
ס"ח ט

יג
ט מיי' פ"י ה"ג
סמ"ג שם
טוש"ע שם ס"י

יד
י מיי' פ"י מה'
ע"ז ה"ד
טוש"ע יו"ד סי'
קנא ס"ד

טו
כ מיי' פ"י מה'
ברכות הי"א
בסמ"ג שם
טוש"ע או"ח
סי' רכד ס"ס

הקיסר המושל בכיפה: מה יאתון בעין. מן האכסניא העלוב הזה שאינו יודע להיכן ילך ואמרו לו וכי אתה אכסנאי עלוב הם הן שיפה לקרותם אכסניא עלובה שיש שהמה כאן וטעות ע"ז שלהם בבבל וכו' אבל אתה יהודי כל מקום שאתה הולך אלהיך עמך והוא עונה אותך בכל עת:

פיסקא. מקום שנעקרה וכו': ותחזיר לב עובדיה לעובדך חסר כאן וה"ג בתוספתא. ובחוצה לארץ אין צריך לומר כן מפני שרובה גוים. ועלה קאמר טעמא. ולא נמצא מתפלל על עובדי ע"ז אם יאמר כן: אף בח"ל צריך לומר כן מפני שעתידים להתגייר שנ' אז אהפוך אל עמים שפה ברורה והיינו כדדריש ר' יוחנן לקמיה: כי מי אשר יחבר אל כל החיים יש בטחון. הקרי הוא יחבר ויבחר כתיב ודריש ליה כי מי אשר ירצה יבוחר אל הקב"ה ויחובר אל ישראל ויתוספו עליהם כשיתגיירו אל כל החיים אלא כל זמן שהם חיים יש להם בטחון לבא ולהתגייר שכל זמן וכו': תני. בתוספתא שם: כי מי יחובר וגו' אפילו וכו' יהיה מי שיהיה יחובר אל ה' וישוב אליו ואפי' אותם שפשטו ידיהם בבית המקדש מיהת אין נידונין ועליהן הוא אומר וישנו וגו': קטני עכו"ם. שלא היה בהן כח לעשות רעה לישראל וכן שאר חיילותיו של נבוכדנצר הרשע שלא היה להם חלק בפשיטות ידו בזבול הן הן אשר אין חיין ואין נדונין אבל אותם שפשטו ידיהם בזבול אין להם תקנה בתשובה פליגי על ר' אחא:

מזבלין. עובדים לעבודת ע"ז: הרואה את הכושי. תוספתא שם: הגיחור. אדם הרבה רו"ש בלעז: לווקן. לבן יותר מדאי: הכיפח. ארוך ביותר ופרצופו שמוט ומכוער הוא: מתניתין. ברייתא דוקא כשהיו שלימים כשנולדו ונשתנו אח"כ מברך דיין האמת: מה אמר אבקסטא. ובפ"ק דע"ז אבסקנטה. מלשון נשיאת חן וכבוד אפסארוונט"ה בלעז כלומר וכי אמר לה באיזה לשון כבוד לא אמר אלא שבח להבורא ברוך וכו': זו דרכו וכו'. בתמיה: כגון ההן פופסדום. ובע"ז גרים פסוורוס והוא קרן זוית מלשון פסי"א בלע"ז כשאדם פוגע בחבירו במקום צר אומר פסאור"א: ברוך חכם הרזים. שנתן חכמה ובינה להתרנגול להבחין בין יום ובין לילה על דרך מי שת בטוחות חכמה או מי נתן לשכוי בינה והוא תרנגול כדצווחין ליה ברומי: הרואה אוכלוסין וכו'.

תוספתא

תורה אור

תהלים קמו

וביבשה מן האש. הוא שהציל את משה מחרב פרעה. הציל את יונה ממעי הדגה. חנניה מישאל ועזריה מכבשן האש. לדניאל מבור אריות. הה"ד °עושה שמים וארץ את הים ואת כל אשר בם וגומר. אמר רבי תנחומא מעשה בספינה אחת של עכו"ם שהיתה פורשת מים הגדול והיה בה תינוק אחד יהודי עמד עליהם סער גדול בים ועמד כל אחד ואחד מהם והתחיל נוטל יראתו בידו וקורא ולא הועיל כלום. כיון שראו שלא הועילו כלום אמרו לאותו יהודי בני קום קרא אל אלהיך ששמענו שהוא עונה אתכם כשאתם צועקים אליו והוא גבור מיד עמד התינוק בכל לבו וצעק וקיבל ממנו הקב"ה תפלתו ושתק הים. כיון שירדו ליבשה ירדו כל אחד ואחד לקנות צרכיו אמרו לו לאותו התינוק לית את בעי מזבין לך כלום אמר להון מה אתון בעי מן ההן אכסניא עלובה אמרו לו את אכסניא עלובה אינון אכסניא עלובה אינון הכא וטעוותהון בבבל ואינון הכא וטעוותהון ברומי ואינון הכא וטעוותהון עמהון ולא מהנון להן כלום. אבל את כל אהן דאת אזיל אלהך עמך הה"ד כה' אלהינו בכל קראינו אליו רבי שמעון בן לקיש אמר בשר וד"ם יש לו קרוב אם היה עשיר הוא מודה בו ואם היה עני כופר בו אבל הקב"ה אינו כן אלא אפילו ישראל נתונין בירידה התחתונה הוא קורא אותם אחי וריעי ומה טעם למען אחי וריעי רבי אבון ורבי אחא ורבי שמעון בן לקיש בשר ודם יש לו קרוב אם היה פילוסופוס הוא אומר ההן פלן מתקרב לן אבל הקב"ה קורא לכל ישראל קרובים הה"ד °וירם קרן לעמו: פיסקא א מקום שנעקרה ממנו עבודה זרה אומר ברוך שעקר עבודה זרה מארצינו כו'. *מתניתא כשנעקרה מכל מקומות או"ץ ישראל אבל ב אם נעקרה ממקום אחד אומר ברוך שעקר עבודה זרה מן המקום הזה נעקרה ממקום אחד ונקבעה במקום אחר מקום שניתנה בו ג אומר ברוך ארך אפים ומקום שנעקרה ממנו ד אומר ברוך שעקר עבודה זרה מן המקום הזה יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו כשם שעקרתה אותה מן המקום הזה כך תעקור אותה מן המקומות כולם ותחזיר לב עובדיה לעובדך ולא נמצא מתפלל על עובדי עבודה זרה תני רבי ישמעאל בן גמליאל אומר ה אף בחוצה לארץ צריך לומר כן. אמר רבי יוחנן °כי מי אשר יחובר. יבחר כתיב. אל כל החיים יש בטחון שכל זמן שאדם חי יש לו תקוה מת אבדה תקותו. מה טעמא במות אדם רשע תאבד תקוה. תני רבי יהודה אומר ו *שלשה דברים צריך אדם לומר בכל יום ברוך שלא עשאני גוי ברוך שלא עשאני בור ברוך שלא עשאני אשה. ברוך שלא עשאני גוי שאין הגוים כלום כל הגוים כאין נגדו. ברוך שלא עשאני בור שאין בור ירא חטא. ברוך שלא עשאני אשה שאין האשה מצווה על המצות. אמר רבי אחא °כי מי יחובר וגומר אפילו אותם שפשטו ידיהן בזבול יש להם בטחון. לקרבן אי אפשר שכבר פשטו ידיהן בזבול. לרחקן אי אפשר שעשו תשובה. עליהן הוא אומר °וישנו שנת עולם ולא יקיצו. רבנן דקיסרין אמרי קטני עכו"ם וחילותיו של נבוכדנצר אין חיין ואין נידונין. עליהן הכתוב אומר וישנו שנת עולם וגומר. ז העובר לפני בתי עבודה זרה אומר °בית גאים יסח ה'. רבי יוסי בי רבי בון בשם רבי לוי *ראה אותם מזבלין לעבודה זרה אומר זבח לאלהים יחרם. ח *הרואה את הכושי ואת הגיחור ואת הלווקן ואת הכיפח ואת הננס אומר ברוך משנה את הבריות. את הקטוע ואת הסומא את מוכי שחין אומר ברוך דיין האמת מתניתין כשהיו שלמים ונשתנו. אבל אם היה כן ממעי אמו אומר ברוך משנה את הבריות. *הרואה ט אילנות נאים ובני אדם נאים אומר ברוך שכן ברא בריות נאות בעולמו. מעשה *ברבן גמליאל שראה גויה אשה נאה ובירך עליה. לא כן אמר רבי זעירא בשם רבי יוסי בר חנינא רבי בא רבי חייא בשם רבי יוחנן °לא תחנם לא תתן להם חן. מה אמר אבסקטא לא אמר. אלא שכך ברא בריות נאות בעולמו. שכן אפילו ראה גמל נאה סוס נאה חמור נאה אומר ברוך שברא בריות נאות בעולמו. זו דרכו של רבן גמליאל להסתכל בנשים. אלא דרך עקמומיתה היתה. כגון ההן פופסדס והביט בה שלא בטובתו. קרא הגבר אומר ברוך חכם הרזים °מי שת בטוחות חכמה וגומר. אמר רבי לוי *בערביא קורין לאימרא יובלא °והיה במשוך בקרן היובל. באפריקא קורין לנידה גלמודה °ואני שכולה וגלמודה. ברומי צווחין לתרנגולא שבוי או מי נתן לשבוי בינה. י *הרואה אוכלוסין אומר ברוך חכם הרזים. כשם שאין פרצופין דומין זה לזה כך אין דעתן דומה זה לזה. בן זומא כשהיה רואה אוכלוסין בירושלים אומר ברוך שברא כל אלו לשמשיני כמה יגע אדם הראשון עד שלא אכל פרוסה. חרש זרע ניכש עידר קצר עימר דש זרה בירר טחן הרקיד לש וקיטף ואפה ואח"כ

אכל

מסורת הש"ס

שם קמח

ע' תוס' ברכות מ: ד"ה סרוחה. וע' תוס' שם נד: ד"ה ספק.

קהלת ט

מנחות מג: תוספתא פ"ו

קהלת ט

ירמיה נא

משלי טו

ע' תוס' ע"ז יח: ד"ה

ברכות נח. תוספתא פ"ו. ברכות נח ע"ב

ע"ז כ. ע"ש

תוס' שם ד"ה

ע"ז פ"א ה"ט.

ר"ה כו.

ברכות נח. תוספתא פ"ו.

גליון הש"ס

ז העובר לפני בתי ע"ז. ע' במג"א סק"ט מ"ש בשם בכה"ת. ודו"ק.

דברים ז

איוב לח
יהושע ו
ישעיה מט

מראה הפנים

אמר ר' יוחנן כי מי אשר יחובר וכו'. כדפרישית דדרים להמקרא ולהמסורת לסיעתא לסברת רשב"ג או רשב"א כדגרים התם דאף בח"ל צריך לומר כן ומה"ט פסק הרמב"ם ז"ל כוותיה בפ"י מברכות בהל' ט' כדכתב הכ"מ שם:

מתניתין כשהיו שלימים ונשתנו וכו'. והכי מחלק נמי התם בדף נ"ח ע"ב:

תני

פירוש מבעל ספר חרדים

בהבכנו שאומר שמכית אדונינו המלך הוא כמו שאמר: המקומות כולן וכו'. בבבלי קאמר מכל מקומות ישראל וכו' ובחו"ל אין צריך לומר להשיב לב עובדיהם מפני שרובן גוים: ולא נמצא וכו'. בתמיה מדקאמר מן המדימות כולן הרי חו"ל בכלל וכשמסיים והשב קאי נמי אחו"ל שרובן גוים ונמצא שמתפלל וכו' ונראה לכאורה שאין להתפלל מפני שרובן גוים ומתרץ תניא רשב"ג אומר וכו': ס"ג אף בחו"ל צריך לומר כן מפני שעתידין להתגייר שנאמר אז אהפוך אל עמים שפה ברורה וכן הגי' בבבלי: כי מי וכו'. כל מי שירצה יבחר כמו ובחרת בחיים: אבוקטא. ענייננו אדם כשר: דרך עקומה. כמין גם ופתאום בא לפניו: כגון. ההן פופסדס דרך עקומה ידוע אצלם בעבריה שבמה כך: לשון הבבלי אוכלסי ישראל. ופירש"י חיל גדול ושל ששים ריבוא הוא: ברוך חכם הרזים. שיודע מה שבלב כל אלו: לשמשני. שהם חורשים וזורעים ואני מוצא הכל מוכן: ס"ג בבבלי בן זומא כבסים רואה וכו' אומר ברוך חכם וכו' וברוך שברא וכו':

מתניתין

שנויי נוסחאות (פו"ו) מים בכי"ר בים. (בו"י) לאותו יהודי בני כו' עד כיון שירדו ליבשה בכי"ר לההוא יהודאי לית את קיים מצלי קם וצלי ושדך ימה כי מטין למינה. (סוכ"ה) למען אחי ורעי (תהלים קכ"ב). (סול"ב) ישמעאל בכי"ר שמעון. (סוג"ה) עשאני בכי"ר עשתני. גוי. בור. אשה בכי"ר גוי. אשה. בור. (סול"ו) כי מי יחובר במקרא כי מי אשר יחובר. (סומ"א) מזבלין בכי"ר מזבחין. (סומ"ב) הקטוע ואת הסומא בכי"ר הקטוע החגור ואת הסומא. (סומ"ד) שכן ברא בריות בכי"ר שכבה בריות. (סומ"ו) לרם נד"ו עליהן. אבסקטא בכי"ר אבסקנטא. שכך ברא בריות בכי"ר שכבה לו בריות. (סומ"ז) שברא בריות בכי"ר שכבה לו בריות. (סוג"א) פרצופין נד"ו פרצופיהן. (סוג"ג) ניכש עידר בכי"ר וניכש וכיסח עידר.

מערכת הערוך זו דרכו כו' בערוך (ע' פוסרום) וכי יש דרכו של רבן גמליאל להביט בנשים אלא דרך עקמומית היתה כמו אהן פוסרום (פי' בעל ערה"ש דרך עקמומים ומעוקל שפגע איש באים מבלי שראהו קודם לזה):

כבר לאהרן

מה אמר אבסקטא. פי' הרש"ש אדם קטא שרית קיטון. פירוש הגונה לישב בחדר סגורה מפני היופי:

כגון ההן פופסדס. חבירו בירוש' ע"ז ספ"ק ועירובין דף כ"ה. פי' הרש"ש ז"ל אינקרוזיג'אדה בלעז שוק שפתוח לד' רוחות:

טוב ירושלים

ולא נמצא מתפלל על עע"ז, ע' בבלי נ"ח ב', וצ"ע לפס"ג דשם מתפלתו בר"ס שאנו אומרים וידע כל פעול כו' ואולי מפ"ז פסק כרשב"ג [כצ"ע] דכאן, ואס"ל דאין להתפלל על רשעיהם שישובו עי' ב"ב ד' א', ודניאל היכי כו' ואולי הוא בכלל לא תחנם כו' ולפ"ז נ"ל דאין ללמוד מב"ב שם שלא לזכות במצות לרשעי ישראל כמו ששמעתי מגא"ה בסביבותנו דודאי ישראל שאני והרי יש קונה עולמו בש"א כר"א ב"ד וחבריו וכו' לא ידח ממנו נדח. ויש להעיר מדרשב"ג בבבלי ב"ק ס"ס א', דאמר הלעיטהו כו' ועי' ירושלמי מע"ש פ"ה מ"ז ובערכין נ' ב', יכול ידחה אבן כו' ועי' ברכות י' א', ורחמיו על"מ וע"ש ז' א': לקרבן א"א שכבר פשטו ידיהם. וכה"ג עי' בבלי חגיגה ט"ו א', וירושלמי שם פ"ב ה"א וכבר הקשיתי בילדותי בס"ד עמש"כ ולא יקח שוחד דאין מחליפין זכות בחובה עי' תוי"ט ספ"ד דאבות ועי' ספרי דברים נפ' ואין עול ובפ' יחי ראובן וכה"ג אי' בשקלים ובכ"ד הקב"ה מאריך אף וגבי דיליה ובכ"ז צ"ע ונעלם דרכי החכמה כמוכי היום וכ"ר לאאמו"ר פי' [זצ"ל] פסק' בסנהדרין ק"ה ב', ומתוך שהסנה ת"ת כו':